

Lausunto

4.10.2024

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asia: HE 112/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Viite: kirjallinen lausuntopyyntö 30.9.2024

Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista.

1. Ammatilliset koulutuksen leikkaukset johtavat koulutusten lakkautuksiin ja opetuksen vähentämiseen

Hallitus leikkasi ammatillisen koulutuksen rahoitusta 120 miljoonaa. Tämän lisäksi rahoitusta vähentävät myös 16,5 milj. € määräaikaisen lisäyksen (opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajakoulutukseen) päättymisen sekä oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksoikeilun 5 milj. € loppuminen. Lisäksi maksuttomat oppimateriaalit 18 vuotta täyttäneille kustannetaan hanke- ja strategiarahoituksesta (5 milj. €). Norminpurkuohjelmaan on arvioitu vähentävän rahoituksen tarvetta noin 4 milj. €. Yhteensä ammatillisen koulutuksen määräraha vähenee vuonna 2025 todellisuudessa lähes 150 milj.€ vuoteen 2024 verrattuna.

Näiden lisäksi opettajien täydennyskoulutuksesta ollaan leikkaamassa noin 15 milj. €. Taloudellisesti tiukilla olevat kunnat ja koulutuksen järjestäjät eivät pysty kompensoimaan hallituksen leikkausta täydennyskoulutukseen. Tämä yhdistettynä aikuiskoulutustuen lakkauttamiseen on tilanne opetushenkilöstön näkökulmasta kestävä.

Hallituksen tekemät leikkaukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen aiheuttaa tilanteen, jossa koulutuksen järjestäjän on sopeutettava toimintaansa. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutusten lopettamista ja koulutustarjonnan supistamista, henkilöstön vähennyksiä ja opiskelijoiden saaman opetuksen vähenemistä. Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa ovat jo alkaneet muutos- ja yt-neuvottelut tuotannollisista ja taloudellisista syistä.

2. Opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) keventäminen ei vähennä ajan käyttöä eikä tuo todellista kustannussäästöä

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman (HOKS) kirjausvelvoitteen keventäminen on hyvä tavoite ja AO kannattaa sitä. Esitetty oppivelvollisia koskeva keventäminen, on kuitenkin vain hyvin pieni osa tehtävään käytetystä työajasta, joten vapautuva työaika on minimaalinen. HOKS:n keventäminen edellyttää kokonaisvaltaista

karsimista ja selkeyttämistä. Erityisesti oppivelvollisten osalta HOKS:n tietosisältöjä tulisi merkittävästi vähentää. Esitetty muutos ei täytä tätä tavoitetta eikä arvioitua ajan ja kustannusten säästöä.

Esityksessä arvioidaan, että henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman keventäminen vähentäisi julkistalouden menoja 3,5 miljoonalla eurolla vuodessa ja opetushenkilöstön työ määrän vähentyisi kolmella tunnilla yhtä oppivelvollista opiskelijaa kohden. Mielestämme tämä on selvästi ylimitoitettu arvio. Kyseessä on todellisuudessa rahoitusleikkaus.

3. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman laatimiseen käytetään tutkintoa kohden kolmesta neljään työpäivää – ei kolmea viikkoa

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjällä ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia tutkinto- tai koulutuskohtaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa. Tavoiteltu kustannussäästö on 0,5 miljoonaa euroa. Jotta kustannussäästöön päästäisiin, työ määrän tulisi vähentyä yhden henkilön kolmen viikon työpanoksen verran. Arvioitu työ määrän ja kustannusten säästö koulutuksen järjestäjälle on ylimitoitettu. Todellinen työ määrä on lähempänä 3–4 päivää/tutkinto. Jos velvoite osaamisen arvioinnin suunnitelmien tekemisestä poistetaan, niin niihin käytetyt resurssit tulee kohdentaa opiskelijoiden opetukseen ja ohjaamiseen. Muuten kyseessä on rahoitusleikkaus.

4. Suunniteltuja leikkauksia on mahdotonta kohdentaa vain tutkinnon suorittaneisiin

Hallitus päätti yhteensä 120 miljoonan euron leikkauksesta ammatilliseen koulutukseen siten, että se kohdentuu aiemmin toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille aikuisille järjestettävään ammatti-, erikoisammatti- ja perustutkintokoulutukseen. Varainhoitovuonna 2025 leikkaus toteutettaisiin vähentämällä suoritepääöksellä päätettäviä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia.

Tätä on käytännössä mahdotonta valvoa ja toteuttaa, koska sekä oppivelvolliset että ei-oppivelvolliset opiskelevat samoissa ryhmissä. Erityisesti perustutkintokoulutuksen ryhmissä on eri rahoitusmuodoilla (vos, työvoima, oppisopimus) opiskelevia nuoria ja aikuisia. Suunniteltu leikkaus on käytännössä mahdotonta kohdentaa pelkästään jo tutkinnon suorittaneisiin.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus on yleiskatteellista, joten leikkausten kohdentuminen on todellisuudessa täysin koulutuksen järjestäjän vastuulla ja koulutuksen järjestäjän arvojen varassa. Leikkaukset vaikuttavat myös oppivelvollisiin, koska vähentyvät resurssit tulevat vaikuttamaan koulutuksen tarjontaan ja opetuksen määrään sekä laatuun. Tarjonnan väheneminen vaikuttaa myös opetushenkilöstön työllisyyteen, joka näkyy jo tällä hetkellä kasvavina muutos- ja yt-neuvotteluiden määrinä.

5. Ammatillisen koulutuksen laadusta sekä koulutusjärjestelmän kyvystä vastata yksilöiden, työmarkkinoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin on huolehdittava

Muutokset ammatilliseen koulutukseen (rahoitusleikkaukset ja niiden kohdentaminen, kokeilulaki, muutokset lakiin ammatillisesta koulutuksesta sekä lakiin ja asetukseen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta, aikuiskoulutustuen poisto) ovat erittäin suuria ja vaikutuksiltaan ennakoimattomia. AO on erittäin huolissaan opetushenkilöstön työhyvinvoinnista, ammatillisen koulutuksen kokonaislaadusta sekä koulutusjärjestelmän kyvystä ja mahdollisuuksista vasta

yksilöiden, työmarkkinoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin. Työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto-ongelma tulee pahenemaan entisestään.

Hallitusohjelmassa oleva tavoite, lähiopetuksen lisääminen, on erityisen tervetullut opetushenkilöstön näkökulmasta. Työssämme näemme sen merkityksen erityisesti nuorten, mutta myös aikuisten kohdalla ja se pitää hallituksen toimin mahdollistaa.

Helsingissä 4.10.2024

Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry

Jaana Antila

AO ry:n koulutuspoliittisen työryhmän puheenjohtaja

Tuija Mäntsälä

AO ry:n puheenjohtaja

Tapio Lindfors

AO ry:n 1. varapuheenjohtaja